

Obszary Natura 2000 chronią gatunki oraz ich miejsca występowania, a także siedliska przyrodnicze istotne dla Europy. Gatunki te oraz siedliska przyrodnicze wymienione są w Dyrektywie Siedliskowej, za wyjątkiem ptaków, które spisano w Dyrektywie Ptasiej. W stosunku do obszarów Natura 2000 specyficzny jest też reżim ochronny – brak listy konkretnych zakazów, ochrona jest ukierunkowana na to, co w danym terenie jest cennego. W stosunku do tych tzw. „naturowych” organizmów czy ich siedlisk zabrania się podejmowania działań, które mogą na nie negatywnie oddziaływać. Każdy obszar jest więc traktowany indywidualnie, ma specyficzny charakter, inne gatunki czy siedliska przyrodnicze są w nim chronione. Nazywamy je przedmiotami ochrony obszaru. Dla każdego obszaru Natura 2000 sporządzany jest plan zadań ochronnych, czyli dokument, w który wpisane są cele ochrony obszaru oraz zagrożenia dla obszaru. Co ważne, w tworzenie takiego dokumentu może zaangażować się każda zainteresowana osoba, biorąc udział w spotkaniach Zespołu Lokalnej Współpracy. Plan zadań ochronnych sporządzany jest na okres 10 lat.

Korzyści ekonomiczne z sieci Natura 2000 na ciekach karpackich

Oprócz ochrony różnorodności biologicznej dla przyszłych pokoleń, sieć Natura 2000 zapewnia szeroki wachlarz korzyści społeczno-gospodarczych, wynikających z tzw. usług ekosystemowych. Zdrowe ekosystemy wodne dostarczają czystą wodę i wspomagają usuwanie zanieczyszczeń z terenów wiejskich, przyczyniając się do obniżenia kosztów oczyszczania wody pitnej i dla przemysłu spożywczego. Same rzeki są też źródłem pokarmu, gdyż stanowią środowisko życia organizmów, np. ryb czy skorupiaków. Zależny od rzek poziom wód gruntowych wpływa na uprawy rolne i ich odporność na susze. Naturalne tereny zalewowe przechwytywać nadmiar wody, stanowiąc strefy buforowe chroniące przed powodzią. Nadrzeczne lasy nie tylko poprawiają jakość powietrza i gleby, ale zapobiegają też przedostawaniu się zanieczyszczeń do cieków. Ponadto obszary Natura 2000 przyczyniają się do ochrony gatunków odpowiedzialnych za zapylenie (nadrzeczne tąki), jak również do zachowania krajobrazu i terenów użyteczności publicznej oraz wspomagają rozwój turystyki i rekreacji. Natura 2000 to tereny oferujące chwilę wytchnienia (wypoczynek nad wodą, wędkarstwo, spływy kajakowe, podziwianie piękna przyrody) oraz dające możliwości prowadzenia działalności gospodarczej opartej na zrównoważonym wykorzystywaniu zasobów przyrodniczych.

Natura 2000 naszym sprzymierzeńcem w ochronie czystości wód!

Rzeki posiadają zdolność do samooczyszczania swoich wód. Nie oznacza to jednak, że nie musimy się przejmować ograniczaniem doptywu zanieczyszczeń do rzek. Woda nie jest produktem jak każdy inny. Zanieczyszczenia wód pochodzące ze źródeł rolniczych, ścieków z gospodarstw domowych i terenów rekreacyjnych oraz porzucanych w korytach rzek i potoków odpadów ograniczają lub uniemożliwiają ich normalne wykorzystanie. Niemożliwe jest wówczas wykorzystanie ich do celów rekreacyjnych (np. organizacja kąpielisk), rosną koszty uzdatniania wody przeznaczonej do spożycia, zmieniają się również naturalne warunki życia organizmów. Gminy, w których wyznaczono obszary Natura 2000 są preferowane przy przyznawaniu środków na budowę kanalizacji i oczyszczalni ścieków.

Brak dbałości o nasze wspólne dobro, jakim jest woda występująca w przyrodzie, przynosi nam wymierne straty finansowe, zdrowotne i mniej wymierne straty duchowe. Piękna naturalnych rzek górskich nie da się przecież w żaden sposób wycenić. Ochrona naturalności i czystości rzek jest naszym wspólnym interesem.

Roślinność nadrzeczna ma duże znaczenie!

Nad rzekami górskimi wykształca się charakterystyczny układ roślinności. Od strony wody często występują nagie kamieńce, które w miarę oddalania się od rzeki zaczynają porastać zarośla wrześni pobrzeżnej, następnie zarośla wierzbowe, a ostatnim stadium sukcesji jest las łęgowy. Łęgi są szczególnie ważnym zbiorowiskiem ze względu na swoje funkcje przeciwpowodziowe. Prawidłowo rozwinięte lasy łęgowe zwiększają retencję wody w okresie wezbrań powodziowych. Nadrzeczne lasy zapobiegają przedostawaniu się zanieczyszczeń do cieków oraz mają korzystny wpływ na bytowanie rzecznej i nadrzecznej fauny – m.in. poprzez zacienianie koryt i obniżanie przez to temperatury wody. Miejsca pozbawione naturalnej roślinności nadbrzeżnej są zajmowane przez obce, inwazyjne gatunki roślin jak np. groźny dla zdrowia barszcz Sosnowskiego.

Ogałacanie brzegów rzek z drzew i krzewów nie stanowi skutecznej profilaktyki przeciwpowodziowej, lecz przyczynia się do przyspieszenia spływu wód i utraty stabilności brzegów, chronionych wcześniej przez korzenie drzew. Okazuje się, że zadrzewione cieki, z kępami drzew wewnątrz nurtu, skutecznie wytapują powalone drzewa, gałęzie, zapobiegając ich przemieszczaniu do niżej położonych odcinków. Tymczasem w wyprostowanych i uregulowanych korytach, niesione przez powódź kłody zatrzymują się najczęściej dopiero na mostach, tworząc niebezpieczne zatory.

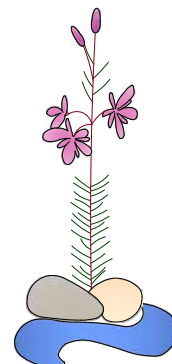
Rzeki karpackie - czysta Natura 2000

www.rzekikarpackie.fwie.pl

Co tydzień do 31.12.2018 nagroda w konkursie na:

www.facebook.com/RzekiKarpackie

Projekt objęty wsparciem merytorycznym:
RDOŚ w Krakowie, RDOŚ w Rzeszowie

Projekt „Rzeki karpackie – czysta Natura 2000. Kampania edukacji ekologicznej dla społeczności znad dolnej Soły, Czarnej Orawy, Łososiny, Białej Tarnowskiej, Wisłoki z dopływami, Jasiołki i środkowego Sanu” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Za treść opracowanych materiałów odpowiada wyłącznie Fundacja Wspierania Inicjatyw Ekologicznych, ul. Czysza 17/4, 31-121 Kraków, www.fwie.pl.

foto: R. Koruga

Rzeki karpackie - czysta Natura 2000

Kampania edukacji ekologicznej dla społeczności znad dolnej Soły, Czarnej Orawy, Łososiny, Białej Tarnowskiej, Wisłoki z dopływami, Jasiołki i środkowego Sanu

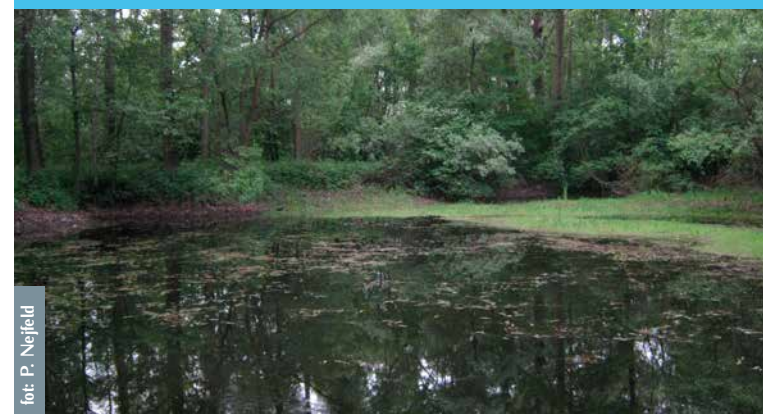

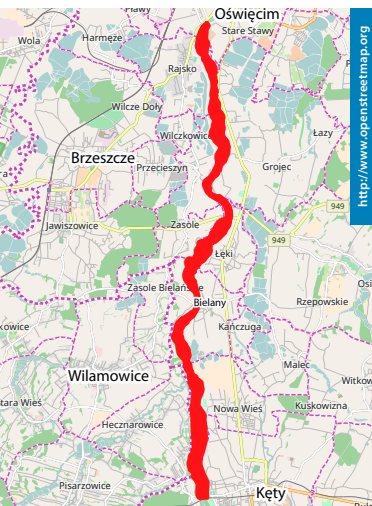
foto: P. Nefield

Obszar Natura 2000

Dolna Soła PLH120083

Dolna Soła PLH120083 w pigułce

Nazwa	Dolna Soła
Data wyznaczenia:	2011-03-01
Kod obszaru:	PLH120083
Rodzaj ochrony:	Dyrektywa siedliskowa
Powierzchnia [ha]:	500,97
Położenie	województwo: małopolskie, śląskie powiaty: oświęcimski, bielski gminy: Oświęcim (m.), Oświęcim (w.), Brzeszcze, Kęty, Wilamowice

Cechą charakterystyczną cieków górskich jest zmienność przepływów, gwałtowne wzbieranie po opadach transportowanie przez nie dużych ilości żwirowego rumowiska oraz silna erozja brzegów i dna. Dynamika rzek górskich skutkuje ciągłymi przekształceniami ich koryt, co jest zjawiskiem zapewniającym dużą bioróżnorodność ekosystemów rzecznych. Podstawowym celem ochrony obszaru Natura 2000 Dolna Soła PLH120083 jest zachowanie doliny rzeki podgórskiej z naturalnym korytem i typowymi siedliskami nadrzeczными oraz fauną właściwą dla siedlisk wodnych i ziemno-wodnych.

Plan zadań ochronnych: Zarządzenie Regionalnych Dyrektorów Ochrony Środowiska w Krakowie i Katowicach z dnia 16 stycznia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Małop. z 2015 r. poz. 325 i Dz. Urz. Woj. Śląsk. z 2015 r. poz. 307; z późn. zm.)

Chronione siedliska i gatunki

starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne

pionierska roślinność na kamienicach górskich potoków

ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne

łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe i olsy źródłiskowe

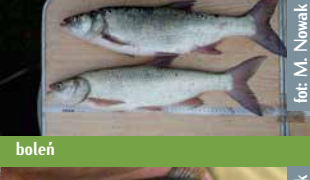
łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe

wydra

traszka grzebieniasta

boleń

brzanka

głowacz białopłetwy

Naturalne, szerokie koryto wraz z terenami zalewowymi retencjonuje znaczne ilości wody

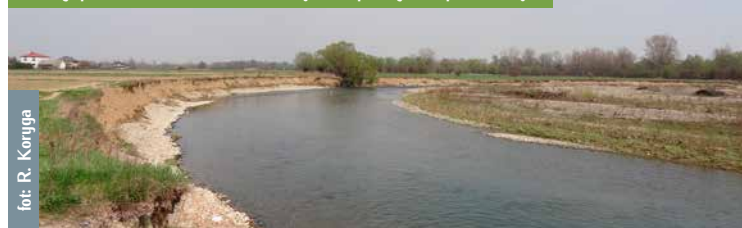
Ciągłość rzek podstawowym wymogiem ochrony!

Ekosystemy rzeczne charakteryzują się ciągłością przepływu wody, migracji organizmów i transportu rumowiska. Środowisko doliny Soły pozostaje pod wpływem kaskady zapór pobudowanych na rzece powyżej granic obszaru (Tresna, Porąbka, Czaniec). Odtwarzanie ciągłości rzek poprzez usuwanie i przebudowę progów bądź budowę przepławek jest jednym z najważniejszych działań sprzyjających ochronie **obszaru Natura 2000 Dolna Soła PLH120083**.

Ochrona przed powodzią - w zgodzie z naturą!

Powódź w górach ma charakter niszczący - rozpełzona woda niszczy umocnienia brzegowe, mosty i tereny nadbrzeżne. Próby ujarzmienia żywiołu poprzez regulację w górskich biegach rzek doprowadziły do zmiany przebiegu koryt z wielonurtowego lub meandrującego na jedenonurtowe, a zawężone i wyprostowane koryta uległy nawet kilkumetrowemu pogłębieniu. Obwatowania i regulacje rzek nie zmniejszyły jednak zagrożenia powodziowego, a jedynie spowodowały szybsze odprowadzanie wody do dna biegu rzeki, przesuwając problem poniżej. Próby ujarzmienia rzek górskich są kosztowne, a ich efekty nietrwałe. Rzeki szukając utraconej równowagi, w trakcie kolejnych wzebrań systematycznie odzyskują wydarte im przez człowieka tereny. Zbiorniki zaporowe na rzekach ulegają zamuleniu, a zabudowa brzegów jest podmywana i niszczona na skutek obniżania się dna. Zamiast walczyć z rzeką powinniśmy więc z nią współpracować. Naturalne, kręte rzeki z ich terenami zalewowymi są kluczowe dla eliminowania lub ograniczania skutków powodzi. Koryta rzek i tereny do nich przyległe przyjmują wody podczas wysokich stanów, a roślinność z nimi związana spowalnia odpływ, zmniejszając gwałtowność wzebrań. Zabiegi polegające na unaturalnieniu biegu i wyznaczeniu dla niej korytarza swobodnej migracji (przestrzeni dla rzeki) byłyby korzystne nie tylko dla przyrody, ale też dla ochrony przeciwpowodziowej, jakości wód i atrakcyjności turystycznej regionu.

Brzegi pozbawione drzew i krzewów są łatwo podmywane przez wodę

Im bardziej zróżnicowane koryto rzeki tym lepiej!

Ważna jest więc obecność odkładających się nanosów piasku, żwiru i kamieni - przybrzeżnych lub śródkorytowych. W ten sposób kształtuje się różnorodność siedlisk rzecznych, a pływaczki sprzyjają żerowaniu narybku. Istotne jest także występowanie miejsc o naprzemiennie szybszym i wolniejszym prądzie wody oraz przegłębieniach i pływaczki. Takie siedliska wpływają na bogactwo ichtiofauny (gatunków ryb). Żwir jest więc niezbędnym elementem ekosystemu rzeczno-ego. Jego nadmierny pobór z koryta zaburza funkcjonowanie rzeki.

Degradacja siedlisk rzecznych i nadrzecznych w konsekwencji prowadzi do zanikania ryb, małży i innych organizmów wodnych. Negatywne skutki takiej działalności dla przyrody są oczywiste. Co więcej, obecnie wiadomo już o wielu innych negatywnych skutkach niedoboru żwiru w korytach cieków górskich. Pogłębione koryto rzeczne to szybszy spływ wody, a tym samym gwałtowniejsze powodzie oraz dłuższe i bardziej dotkliwe susze na skutek obniżania się wód gruntowych w dnie doliny. Pogłębienie koryta znacząco zwiększa energię wód powodziowych, a co za tym idzie szkody nimi spowodowane, o czym świadczą podmyte mosty i obrywające się brzegi. Nie gódźmy się na bezmyślne okradanie rzeki ze żwiru, za które potem przyjdzie nam zapłacić. Zysk wynikający z pozyskania darmowego kruszywa z rzeki jest pozorny. Koszty ponosimy bowiem wszyscy - to z naszych podatków pochodzą pieniądze na zwalczanie skutków powodzi, zabezpieczanie brzegów czy odbudowę mostów.

Rzeka nie jest darmową zwirownią! Za kradzież żwiru grozi kara w myśl przepisów Prawa wodnego. Widzisz koparkę w rzece - poinformuj policję, zadzwoń pod numer 112 lub 997!

Natura 2000 to nie skansen

Z zasady na obszarach Natura 2000 dopuszczone są wszystkie przedsięwzięcia, które nie wywierają znaczącego negatywnego wpływu na chronione w obszarze siedliska i gatunki. Wpływ ten musi być zawsze oceniany na etapie planowania inwestycji/przedsięwzięcia. Ocenę tego wpływu prowadzi się m.in. przy wydawaniu decyzji lokalizacyjnych, pozwoleń na budowę czy też innych decyzji, które są wymagane do rozpoczęcia inwestycji. Pomimo wielu obaw okazuje się, że w Polsce dotychczas niemal 100% inwestycji przebiegających przez chronione obszary lub bezpośrednio na nie oddziałujących otrzymało zielone światło na realizację, a z ewentualną blokadą spotyka się jedynie niewielki ich odsetek (mniej niż 0,5%). Objęcie terenów siecią Natura 2000 nie wywarło negatywnego wpływu na finanse czy tempo rozwoju gmin.

Naturalna rzeka = korzyści dla społeczeństwa